

eul_wid: sse-aa

Συνέσιος ὁ Χημικός · Synesius the Alchemist

Synesius the Philosopher to Dioscorus-the Book of Democritus, as in Notes

Συνεσίου φιλοσόφου πρὸς Διόσκορον εἰς τὴν βίβλον

Period: Ὀψιμαρχαία [Late Antique](#)
Dialect: Κοινὴ τεχνικὴ [Technical Koine](#)
Domain: Ἐπιστήμη [Science](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)

2.56. (20t) ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΟΣΚΟΡΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ, ΩΣ ΕΝ ΣΧΟΛΙΟΙΣ
Διοσκόρω ἱερεῖ τοῦ μεγάλου Σαράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ θεοῦ τε συνευδοκοῦντος Συνέσιος
φιλόσοφος, χαίρειν.

2.57 Τῆς πεμφθείσης μοι ἐπιστολῆς παρὰ σοῦ περὶ τῆς τοῦ θείου Δημοκρίτου βίβλου, οὐκ
ἀμελέστερον ἔσχον· ἀλλὰ σπουδῇ πολλῇ καὶ πόνῳ ἐμαυτὸν βασανίσας, ἔδραμον πρὸς σέ. Ἐν ᾧ
οὖν πρόκειται ἡμῖν εἰπεῖν τίς ἂν εἴη ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ φιλόσοφος. Δημόκριτος ἐλθὼν ἀπὸ
Ἀβδήρων φυσικὸς ὢν, καὶ πάντα τὰ φυσικὰ ἐρευνήσας καὶ συγγραψάμενος τὰ ὄντα κατὰ
φύσιν. Ἀβδηρα δέ ἐστι πόλις Θράκης· ἐγένετο δὲ ὁ ἀνὴρ λογιώτατος, ὃς ἐλθὼν ἐν Αἰγύπτῳ
ἐμυσταγωγήθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ὁσάνου ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μέμφεως, σὺν καὶ πᾶσι τοῖς
ἱερεῦσιν Αἰγύπτου. Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὰς, συνεγράψατο βίβλους τέσσαρας βαφικὰς, περὶ
χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθων, καὶ πορφύρας· λέγω δὴ τὰς ἀφορμὰς λαβὼν, συνεγράψατο
παρὰ τοῦ μεγάλου Ὁσάνου. Ἐκεῖνος γὰρ ἦν πρῶτος ὁ γράψας ὅτι ἡ φύσις τῇ φύσει τέρπεται,
καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν κρατεῖ, καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀλλ' ἡμῖν ἀναγκαῖόν
ἐστὶ τὰ τοῦ φιλοσόφου ἀνιχνεῦσαι καὶ μαθεῖν τίς ἡ γνώμη καὶ ποία ἡ τάξις τῆς ἐν αὐτῷ
ἀκολουθίας. Ὅτι μὲν οὖν δύο καταλόγους ἐποίησατο, δῆλον ἡμῖν γέγονεν, λευκοῦ καὶ ξανθοῦ·
καὶ πρῶτον μὲν τὰ στερεὰ κατέλεξεν, ἔπειτα δὲ τοὺς ζῶντας, τουτέστι τὰ ὑγρά· καίτοι μηδενὸς
τούτων προσλαμβανομένου ἐπὶ τῆς τέχνης. Αὐτὸς γὰρ μαρτυρεῖ λέγων περὶ τοῦ μεγάλου
Ὁσάνου ὅτι οὗτος ὁ ἀνὴρ οὐκ ἐκέχρητο ταῖς τῶν Αἰγυπτίων ἐπιβολαῖς, οὐδὲ ὀπτήσεσιν ἀλλ'
ἐξῶθεν διέχριε τὰς οὐσίας, καὶ πυρῶν, εἰσέκρινε τὸ φάρμακον.

2.58 Εἶπε δὲ ὅτι ἔθος ἐστὶν Πέρσαις τοῦτο ποιεῖν. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν, ὅτι εἰ μὴ ἐκλεπτύνῃς τὰς
οὐσίας, καὶ ἀναλύσῃς, καὶ ἐξυδατώσῃς, οὐδὲν ποιήσεις. Ἐλθωμεν οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνδρός
ῥῆσιν, καὶ ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος. Λέγεται δὲ καὶ τὸ πόντιον ῥά. Βλέπε τοσαύτην
παρατήρησιν τοῦ ἀνδρός· ἀπὸ βοτανῶν ἠνίξατο, ἵνα μηνύσῃ τὸ ἄνθος. Αἱ γὰρ βοτάναι
ἀνθοφόροι εἰσὶν. Εἶπε δὲ καὶ τὸ πόντιον ῥά, ὥς ὅτι ὁ Πόντος καταρρέοιτο ὑπὸ τῶν ποταμῶν καὶ
πάντες οἱ ποταμοὶ εἰς αὐτὸν καταρρέουσι. Κατάδηλον οὖν ἡμῖν ποιούμενος, σημαίνει τὴν
ἐξυδατώσιν καὶ ἄχλυσιν καὶ λεπτυσμὸν τῶν σωμάτων, ἧτοι οὐσιῶν. Διόσκορος λέγει. Καὶ πῶς
εἶπεν ὅτι ὀρκία ἡμῖν ἔθετο μηδενὶ σαφῶς ἐκδοῦναι; —Καλῶς εἶπε «μηδενί», τουτέστι μηδενὶ
τῶν ἀμυήτων· τὸ γὰρ «μηδενί» οὐ κατὰ παντὸς κατηγορεῖται· αὐτὸς γὰρ περὶ τῶν μεμνημένων

καὶ γεγυμνασμένον τὸν νοῦν ἐχόντων εἶπε. Βλέπε γὰρ ἐν τῇ εἰσβολῇ τῆς χρυσοποιίας, τί εἶπεν ὑδράργυρος ἢ ἀπὸ κινναβάρεως, χρυσόκολλα. Διόσκορος. Καὶ τοιούτων χρεῖα ἐστί; Συνέσιος. Οὐχί, Διόσκορε. Διόσκορος. Ἀλλὰ τίνος ἐστὶ χρεῖα; — Ἦκουσας, καὶ πάλιν ἄκουσον. Ἡ ἀνάλυσίς ἐστι τῶν σωμάτων, ἵνα ἀναλύσῃς αὐτὰ καὶ ὕδατα αὐτὰ ποιήσῃς, καὶ ρεύσωσι καὶ ἀχλυωθῶσι καὶ λεπτυνθῶσι. Τοῦτο δὲ καλεῖται ὕδωρ θεῖον, καὶ ὑδράργυρος, καὶ χρυσόκολλα, καὶ θεῖον ἄπυρον.

2.59 Καὶ ὅσα ἄλλα ὀνόματά εἰσιν. ἢ γὰρ λεύκωσις καὐσίς ἐστι, καὶ ἡ ξάνθωσις, ἀναζωοπύρησις· αὐτὰ γὰρ ἑαυτὰ καίουσι, καὶ αὐτὰ ἑαυτὰ ἀναζωοπυροῦσιν. Ὁ δὲ φιλόσοφος πολλοῖς ὀνόμασιν ἐκάλεσεν αὐτὰ, ποτὲ μὲν ἐκινῶς, ποτὲ δὲ πληθυντικῶς, ἵνα γυμνάσῃ ἡμᾶς, καὶ ἴδῃ εἰ ἔσμεν νοήμονες. Εἴρηκε γὰρ ὑποκατιῶν οὕτως· «Ἐὰν ᾗς νοήμων καὶ ποιήσῃς ὡς γέγραπται, ἔση μακάριος· νικήσεις γὰρ μεθόδῳ πενίαν, τὴν ἀνίατον νόσον.» Ἀποδιαπεμπόμενος οὖν καὶ ἀποπερισπῶν ἡμᾶς τῆς ματαίας πλάνης, ὥστε ἀπαλλαγῆναι ἡμᾶς τῆς πολυύλου φαντασίας. Πρόσεχε δὲ ἐν τῇ εἰσβολῇ τῆς βίβλου τί εἶπεν· «Ἦκω δὴ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ φέρων τὰ φυσικὰ, ὅπως τῆς πολλῆς ὕλης καταφρονήσῃς.» Φυσικὰ δὲ εἴρηκε τὰ στερεὰ σώματα. Εἰ μὴ γὰρ αὐτὰ ἀναλυθῶσι, καὶ πάλιν παγῶσιν, οὐδὲν εἰς πέρας προσέλθοι τοῦ πράγματος. Καὶ ἵνα νοήσωμεν ὅτι ἐκ τῶν στερεῶν λαμβάνεται τὰ ὕδατα, τουτέστι τὸ ἄνθος, ὅρα πῶς εἶπε· «Τὰ δὲ ἐν ζωμοῖς, κρόκον κιλίκιον, καὶ ἀριστολοχίαν,» καὶ τὰ ἐξῆς. Τὰ ἄνθη εἰπὼν, ἐδήλωσεν ἡμῖν ὅτι ἐκ τῶν στερεῶν τὰ ὕδατα λαμβάνεται. Καὶ ἵνα ἡμᾶς πείσῃ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει μετὰ τὸ εἰπεῖν, οὔρον ἄφθορον, καὶ ὕδωρ ἀσβέστου, καὶ ὕδωρ σποδοκπάμβης, καὶ ὕδωρ φέκλης, καὶ ὕδωρ στυπτηρίας, καὶ ἐπὶ τέλει εἶπε κυνὸς γάλα. Καὶ δῆλον ἡμῖν ἐστίν ὅτι τὸ ἐκ τοῦ κοινοῦ ἀναφερόμενον· τὰ γὰρ λυτικὰ τῶν σωμάτων προσήνεγκεν, ὕδωρ νίτρου, καὶ ὕδωρ φέκλης. Καὶ ὅρα πῶς εἶπεν· Αὐτὴ ἡ ὕλη τῆς χρυσοποιίας, ταῦτά εἰσι τὰ μεταλλοιοῦντα τὴν ὕλην καὶ μεταλλεύοντα καὶ πυρίμαχα ποιοῦντα· ἐκτὸς γὰρ τούτων οὐδὲν ἐστὶν ἀσφαλές.

2.60 Ἐὰν οὖν ᾗς νοήμων καὶ ποιήσῃς ὡς γέγραπται, ἔση μακάριος. Διόσκορος. Καὶ πῶς ἔχω νοῆσαι, φιλόσοφε, τὴν μέθοδον παρὰ σοῦ βούλομαι μαθεῖν. Ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσω τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲν ὀνήσομαί τί παρ' αὐτῶν. — Ἦκουσον, Διόσκορε, αὐτοῦ λέγοντος, καὶ ὄξυνόν σου τὸν νοῦν, Διόσκορε, καὶ βλέπε πῶς λέγει· «Ἐκστρεψὼν αὐτῶν τὴν φύσιν, ἢ γὰρ φύσις ἔνδον κέκρυπται.» — ὦ Συνέσιε, τίνα ἐκτροπὴν λέγεις; — Τὴν τῶν σωμάτων λέγει. — Καὶ πῶς αὐτὴν ἐκστρέψω; ἢ πῶς φέρω τὴν φύσιν ἔξω; — Ὁξυνόν σου τὸν νοῦν, Διόσκορε, καὶ πρόσσεχε πῶς λέγει. Ἐὰν οὖν οἰκονομήσῃς ὡς δεῖ, φέρεις τὴν φύσιν ἔξω. Γῆ χία καὶ ἀστερίτης, καδμία λευκή, καὶ τὰ ἐξῆς. Βλέπε πόση παρατήρησις τοῦ ἀνδρὸς, πῶς πάντα λευκὰ ἠνίξατο, ἵνα δείξῃ τὴν λεύκωσιν. Ὁ λέγει οὖν, Διόσκορε, τοιοῦτόν ἐστι· Βάλε τὰ σώματα μετὰ τῆς ὑδραργύρου, καὶ ρίνησον εἰς λεπτόν· καὶ ἀναλάμβανε ὑδράργυρον ἑτέραν· πάντα γὰρ ἡ ὑδράργυρος εἰς ἑαυτὴν ἔλκει καὶ ἕασον πεφθῆναι ἡμέρας τρεῖς ἢ τέσσαρας· καὶ βάλε αὐτὴν εἰς βωτάριον ἐπὶ θερμοσποδιᾷς μὴ ἐχούσης τὸ πῦρ διάπυρον, ἀλλὰ ἐπὶ θερμοσποδιᾷν πραεῖαν· ὅ ἐστι κηροτακίς. Ταύτη οὖν τῇ ἀναδόσει τοῦ πυρὸς, συναρμόζεται τῷ βωταρίῳ ὑέλινον ὄργανον ἔχον μαστάριον, ἐπὶ τὰ ἄνω προσέχον, καὶ ἐπικέφαλα κείσθω. Καὶ τὸ ἀνερχόμενον ὕδωρ διὰ τοῦ μαζοῦ δέχου καὶ ἔχε καὶ σῆψον.

2.61 Τοῦτο λέγεται ὕδωρ θεῖον. Αὕτη ἐστὶν ἐκτροπή· ταύτη τῇ ἀγωγῇ φέρεις ἔξω τὴν ἔνδον κεκρυμμένην· αὕτη καλεῖται λύσις σωμάτων. Τοῦτο ὅταν σαπῇ, καλεῖται ὄξος, καὶ οἶνος ἀμνηαῖος, καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ ἵνα θαυμάσῃς τὴν τοῦ ἀνδρὸς σοφίαν, βλέπε πῶς δύο καταλόγους ἐποίησατο, χρυσοποιίας καὶ ἀργυροποιίας, καὶ πάλιν δύο ζωμοὺς, τὸν μὲν ἕνα ἐν τῷ ξανθῷ, καὶ τὸν ἕνα ἐν τῷ λευκῷ, τουτέστι χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ ἐκάλεσε τὸν τοῦ χρυσοῦ κατάλογον χρυσοποιίαν, τὸν δὲ τοῦ ἀργύρου, ἀργυροποιίαν. <Διόσκορος.> Πάνυ καλῶς ἔφης, ὦ φιλόσοφε Συνέσιε· καὶ ποῖον πρῶτόν ἐστι τῆς τέχνης, τὸ λευκάναι ἢ τὸ ξανθῶσαι; Συνέσιος.

Μᾶλλον τὸ λευκάναι. Διόσκορος. Καὶ διὰ τί τὴν ξανθωσιν εἶπε πρῶτον; — Ἐπειδὴ προτετίμηται ὁ χρυσὸς τοῦ ἀργύρου. — Καὶ οὕτως ὀφείλομεν ποιῆσαι, Συνέσιε; — Οὐ, Διόσκορε, ἀλλὰ γυμνάσαι ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας· οὕτω συνετάγησαν· ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· «Ὡς νοήμοσιν ὑμῖν ὁμιλῶ, γυμνάζων ὑμῶν τὸν νοῦν». Ἐὰν δὲ βούλῃ τὸ ἀκριβὲς γινῶναι, πρόσσεχε εἰς τοὺς δύο καταλόγους, ὅτι πρὸ πάντων ἡ ὑδράργυρος ἐτάγη, καὶ ἐν τῷ ξανθῷ, τουτέστιν χρυσῷ, καὶ ἐν τῷ λευκῷ, τουτέστιν ἀργύρῳ. Καὶ ἐν μὲν τῷ χρυσῷ εἶπεν· ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ κινναβάρεως, ἐν δὲ τῷ λευκῷ εἶπεν· ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ ἀρσενίκου, ἢ σανδαράχης, καὶ τὰ ἐξῆς. Διόσκορος εἶπε· Διάφορος οὖν ἐστὶν ἡ ὑδράργυρος; Συνέσιος.

2. 62 Ναὶ, διάφορός ἐστι, μία οὐσα. Διόσκορος. Καὶ, εἰ μία ἐστὶ, πῶς ἐστὶ διάφορος; Συνέσιος. Ναὶ, διάφορος γίνεται καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχει. Οὐκ ἤκουσας τοῦ Ἑρμοῦ λέγοντος· «Τὸ κηρίον τὸ λευκόν, καὶ τὸ κηρίον τὸ ξανθόν»; Διόσκορος. Ναὶ, ἤκουσα· ὅπερ δὲ βούλομαι μαθεῖν, Συνέσιε, τοῦτο με δίδαξον τὸ ποίημα. Πάντως αὕτη τὰ εἶδη πάντων δέχεται; Συνέσιος. Ἐνόησας, Διόσκορε· ὥσπερ γὰρ ὁ κηρὸς, οἶον δ' ἂν προσλαμβάνῃ χρῶμα δέχεται, οὕτω καὶ ἡ ὑδράργυρος, φιλόσοφε, αὕτη λευκαίνει πάντα, καὶ πάντων τὰς ψυχὰς ἔλκει, καὶ ἐψεί αὐτὰ καὶ ἐπισπᾶται. Διοργανιζομένη οὖν καὶ ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς ὑγρότητας πάντως, καὶ σῆψιν ὑφισταμένη ἀμείβει πάντως τὰ χρώματα, καὶ ὑποστατικὴ γίνεται, ἀνυποστάτων αὐτῶν ὑπαρχόντων. μᾶλλον δὲ, ἀνυποστάτου αὐτῆς ὑπαρχούσης τότε καὶ κατόχιμος γίνεται ταῖς οἰκονομίαις ταῖς διὰ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ὑλῶν αὐτῶν. Διόσκορος. Καὶ ποῖα εἰσι ταῦτα τὰ σώματα καὶ αἱ ὕλαι αὐτῶν; Συνέσιος. Ἡ τετρασωμία, καὶ τούτων τὰ συγγενῇ. Διόσκορος. Καὶ ποῖα εἰσι τὰ τούτων συγγενῇ; Συνέσιος. Ἦκουσας ὅτι αἱ ὕλαι αὐτῶν ψυχαὶ αὐτῶν εἰσι; Διόσκορος. Καὶ αἱ ὕλαι οὖν ψυχαὶ αὐτῶν εἰσι; Συνέσιος. Ναί· ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων, ἐὰν λάβῃ ξύλον <καὶ ποιῇ θρόνον> ἢ δίφρον, ἢ ἄλλο τι, μόνον τὴν ὕλην ἐργάζεται, οὕτω καὶ ἡ τέχνη αὕτη, ὧ φιλόσοφε, ἐπειδὴ ἔτεμεν αὐτά. Ἄκουσον, ὦ Διόσκορε. Ὁ λιθοξόος ξέει τὸν λίθον, ἢ πρίζει, ἵνα ἐπιτήδειος γένηται εἰς τὴν χρεῖαν αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ ὁ τέκτων τὸ ξύλον πρίζει καὶ ξέει, ὥστε γενέσθαι θρόνον ἢ δίφρον, καὶ οὐδὲν <ἄλλο> χαρίζεται ὁ τεχνίτης εἰ μὴ μόνον τὸ εἶδος· οὐδὲν γὰρ <ἄλλο> ἐστὶν εἰ μὴ ξύλον· ὁμοίως καὶ <ὁ> χαλκὸς γίνεται ἀνδριάς <ἢ κύκλος> ἢ ἄλλο <τι> σκεῦος, τοῦ τεχνίτου αὐτὸ μόνον τὸ εἶδος χαριζομένου· οὕτως οὖν καὶ ἡ ὑδράργυρος φιλοτεχνουμένη ὑφ' ἡμῶν πᾶν εἶδος αὐτὴ ἀναδέχεται καὶ πεδηθεῖσα, ὡς εἴρηται, ἐν τετραστοίχῳ σώματι ἰσχυρὰ καὶ ἀδίωκτος μένει, κρατοῦσα καὶ κρατουμένη.

2. 63 Διὰ τοῦτο καὶ Πιβήχιος πολλὴν συγγένειαν ἔχειν ἔλεγεν. Διόσκορος. Καλῶς ἐπέλυσας, φιλόσοφε· ἐδίδαξάς με, φιλόσοφε. Βούλομαι οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀναδραμεῖν ῥῆσιν, καὶ ἐξ ἀπαρχῆς εἰδέναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ λελοξευμένα ὡς εἰρημένα· Ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ κινναβάρεως· πᾶσα οὖν ὑδράργυρος ἀπὸ σωμάτων γίνεται. Οὗτος δὲ κιννάβαρις εἶπεν, ὡς δῆλον αὐτὴν ἀπὸ κινναβάρεως οὔσαν; Καίτοι γε ἡ κιννάβαρις ὑδράργυρος ξανθὴ ἐστὶν, αὕτη δὲ λευκὴ, ἡ ὑδράργυρος. Συνέσιος. Ἐνεργεῖα μὲν λευκὴ ὑπάρχει ἡ ὑδράργυρος, δυνάμει δὲ ξανθὴ γίνεται. Διόσκορος. Μὴ ἄρα τοῦτο ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος· ὧ φύσεις οὐράνιοι, φύσεων δημιουργοὶ ταῖς μεταβολαῖς νικῶσαι τὰς φύσεις; — Ναὶ, διὰ τοῦτο εἴρηκεν· εἰ μὴ γὰρ ἐκστραφῇ, ἀδύνατον γενέσθαι τὸ προσδοκώμενον καὶ μάτην κάμνουσιν οἱ τὰς ὕλας ἐξερευνῶντες, καὶ μὴ φύσεις σωμάτων μαγνησίας ζητοῦντες. Ἐξεστὶ γὰρ τοῖς ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι τὰς αὐτὰς λέξεις, ἄλλως τε καὶ ἄλλως σχηματίζειν.

2. 64 Σῶμα οὖν μαγνησίας εἴρηκε τουτέστιν τὴν μίξιν τῶν οὐσιῶν· καὶ διὰ τοῦτο ὑποκατιῶν ἔφη ἐν τῇ εἰσβολῇ τῆς ποιήσεως τοῦ χρυσοῦ· λαβὼν ὑδράργυρον, πῆξον τῷ τῆς μαγνησίας σώματι. Διόσκορος. Ἴδου οὖν προτετίμηται ἡ ὑδράργυρος; Συνέσιος. Ναὶ, διὰ ταύτης γὰρ τὸ πᾶν ἀνασπᾶται, καὶ πάλιν προστίθεται, καὶ κατὰ βαθμὸν ἐκάστης οἰκονομίας τετύχηκεν χρυσόκολλα ἥτοι βατράχιον, ἐν δὲ τοῖς χλωροῖς λίθοις εὐρίσκεται. — Καὶ τίς ἂν εἴη χρυσόκολλα

ἤτοι βατράχιον· τίς ἡ σημασία ὅτι καὶ ἐν τοῖς χλωροῖς λίθοις εὐρίσκεται; — Ἀναγκαῖον οὖν ἡμῖν ἐστὶ ζητῆσαι. Ὀφέλλομεν οὖν εἰδέναι πρῶτον ὅσα ἀπὸ χρωμάτων εἰσὶ χλωρῶν. Φέρε δὴ ὡς ἀπὸ ἀνθρώπου εἴπωμεν. Προτετίμηται γὰρ ὁ ἄνθρωπος πάντων τῶν ζῶων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Λέγομεν οὖν [ὅτι] ὠχρίασαντα τοῦτον χλωρὸν γεγονέναι, καὶ δῆλον ὅτι ὡς ὠχρα τὸ εἶδος μεταβάλλεται, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τὸ χρυσίζον· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ, τουτέστι τὸ λέπος τοῦ κιτρίου τὸ τῆς ὠχρότητος εἶδος. Τοῦτο δὲ καὶ ὑποκατιῶν εἶπεν «ἀρσένικον ξανθὸν», ἵνα δείξῃ τὸ τῆς ὠχρότητος εἶδος. Ἵνα δὲ ἴδῃς πῶς μετὰ παρατηρήσεως πολλῆς μερικῶς εἴρηκε τοῦτο, πρόσεχε τὸν νοῦν πῶς λέγει· Ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ κινναβάρεως σῶμα μαγνησίας· εἴτα ἐπιφέρει τὴν χρυσοκόλλαν, κλαυδιανὸν, ἀρσένικον, ὄνομα πάλιν ἐπήγαγεν ἀρσενικόν, ἵνα διέλῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν θηλυκῶν, καὶ μετὰ τὸν κλαυδιανὸν, ἀρσένικον τὸ ξανθὸν, τὰ ξανθὰ δύο προσθεῖς ὀνόματα δύο θηλυκὰ, ἔπειτα δύο ἀρσενικά. Δεῖ οὖν ἡμᾶς ἐξιχνεῦσαι καὶ ἰδεῖν τί ἂν εἴῃ τοῦτο. Ὡς ἐγὼ κεκίνημαι, Διόσκορε· ἐνταῦθα σήπει τὸν χρυσὸν, εἴτα ἐπαναλαμβάνει καδμείαν, εἴτα ἀνδροδάμαντα· καὶ ὁ ἀνδροδάμας καὶ ἡ καδμεία ξηρὰ εἰσι. Καὶ δείκνυσι τὴν ξηρότητα τῶν σωμάτων· καὶ ἵνα εὐδῆλον αὐτὸ ποιήσῃ, ἐπήνεγκε στυπτηρίαν ἐκσηπτωθεῖσαν.

2. 65 Βλέπε πόση σοφία τοῦ ἀνδρός· ἵνα καὶ οἱ ἐχέφρονες νοήσωσι πῶς αὐτοὺς ἐδίδαξεν εἰπὼν στυπτηρίαν ἐκσηπτωθεῖσαν· τάχα δὲ τοῦτο καὶ τοὺς ἀμυήτους ὥφειλε πείθειν. Ἵνα δὲ καὶ βεβαιότερά σοι γένηται, εὐθέως ἐπήγαγε θεῖον ἄπυρον, ὃ ἐστὶ θεῖον ἄκαυστον, τὸ πᾶν, τουτέστι τὰ ξηρανθέντα εἶδη, κάτω, ὃ ἐστὶ τὰ σώματα ἐν γεγονότα, θεῖον ἄκαυστον κέκληκεν. Καὶ μετέπειτα ἐπιφέρεται πυρίτης ἀπολελυμένος, μηδένα τῶν ἄλλων ἀπροσδιορίστως ἐπιβεβαιῶν. Τοῦτο ἀληθὲς ὑπάρχει ὅτι τὰ ἀπομείναντα ξηρὰ· καὶ ταῦτα ἀποδιαίρων ἐπιφέρει σίνωπιν ποντικὴν, μεταβάς ἀπὸ τῶν ξηρῶν ἐπὶ τὰ ὑγρά, σίνωπιν εἴρηκεν, ἀλλὰ [διὰ] τὴν ποντικὴν. Εἰ γὰρ μὴ ἦν προσθεῖς τὸ ποντικὴν, οὐκ ἂν ἐν ἐπιγνώσει ἐγένετο. Ἐπιβεβαιούμενος δὲ, ἐπήνεγκεν ὕδωρ θεῖον ἄθικτον τὸ ἀπὸ μόνου θεοῦ, θεῖον. Διόσκορος. Καλῶς ἐπέλυσας, φιλόσοφε, ἀλλὰ πρόσεχε πῶς εἶπεν, ἐὰν ἀπολελυμένως τὸ δι' ἀσβέστου. Συνέσιος. ὦ Διόσκορε, οὐ προσέχεις τὸν νοῦν. Ἡ ἄσβεστος λευκὴ ἐστὶ, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ὕδωρ τὸ ἀπ' αὐτῆς λευκόν ἐστὶ, καὶ στύφον· καὶ τὸ θεῖον, θυμιώμενον, λευκαίνει. Σαφηνείας οὖν χάριν εὐθέως ἐπήγαγε θεοῦ αἰθάλην. Οὐχὶ δὴλα ἡμῖν ταῦτα ποιῶν; Διόσκορος. Ναί· καλῶς εἴρηκας· καὶ μετὰ τοῦτο σῶρι ξανθὸν, καὶ χάλκανθον ξανθὸν, καὶ κιννάβαριν. Συνέσιος. Τὸ σῶρι καὶ ἡ χάλκανθος, ξανθὰ; πῶς; οὐκ ἄγνοεῖς ὡς χλωρὰ εἴη.

2. 66 Αἰνιττόμενος οὖν τὴν τοῦ χαλκοῦ ἐξίωσιν ἤτοι ἐξιχνευσιν, μᾶλλον δὲ τὴν τοῦ παντὸς ἀπὸ χρωμάτων τοῦτο εἴρηκεν· καὶ πάλιν ἐπιβεβαιούμενος, ἐπὶ τοῦ τέλους ἐπήγαγε· «Μετὰ γὰρ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἰοῦ, ἢ τις καλεῖται ἐξίωσις, τότε ἐπιβολῆς τῶν ὑγρῶν γενομένης, γίνεται βεβαία ξάνθωσις.» Καὶ ὄντως ἡ ἀφθονία τοῦ ἀνδρός ἐνταῦθα ἀπεδείχθη Ὅρα γὰρ πῶς εὐθέως συνῆψε τὸν διορισμὸν χρησάμενος, καὶ εἰπὼν· «Τὰ δὲ ἐν ζωμοῖς εἰσι ταῦτα· κρόκος κιλίκιος, ἀριστολογία, κνήκου ἄνθος, ἀναγαλλίδος ἄνθος τῆς τὸ κυάνεον ἄνθος ἐχούσης.» Τούτου πλέον τί εἶχεν εἰπεῖν, ἢ καταλέξαι, ἵνα πείσῃ ἡμῶν τὰς καρδίας, εἰ μὴ διὰ τὸ εἰπεῖν ἄνθος ἀναγαλλίδος θαύμασαι γὰρ μοι οὐ μόνον ἀναγαλλίδος, ἀλλὰ καὶ ἄνθος εἶπε· τὸ γὰρ ἀναγαλλίδος ἐμήνυσεν ἡμῖν τὸ ἀναγαγεῖν τὸ ὕδωρ· διὰ γὰρ τοῦ ἄνθους τὰς τούτων ψυχὰς ἀναγαγεῖν, τουτέστι τὰ πνεύματα. Εἰ μὴ γὰρ ταῦτα οὕτως ἔχοι, οὐδὲν ἐστὶ βέβαιον. καὶ μάτην δυστυχήσαντες οἱ τάλανες εἰς τὸ πέλαγος τοῦτο ὑπορριπιζόμενοι πολλοῖς κόποις καὶ μογεροῖς ἐμπεσόντες, ἀνόνητοι καθεστῶτες ἔσσονται. — Καὶ τί πάλιν ὁ ἄφθονος φιλόσοφος καὶ καλὸς διδάσκαλος ἐπήγαγε ῥὰ ποντικόν; — Βλέπε ἀφθονίαν ἀνδρός. Ῥὰ εἶπεν αὐτὸ, καὶ ἵνα ἡμᾶς πείσῃ, πήγαγε τὸ ποντικόν. Τίς γὰρ ἀνδρῶν φιλοσόφων οὐκ οἶδεν ὅτι ὁ Πόντος κατάρρους ἐστὶν ἐκ τῶν ποταμῶν πάντοθεν περικλυζόμενος; — Ἀληθῶς, Συνέσιε, ἔφρασας, καὶ ἡφφρανάς μου τὴν ψυχὴν σήμερον. Οὐκ ἔστι γὰρ μέτρια ταῦτα· τοῦτο δέ σε παρακαλῶ ἵνα ἐπιπλεῖόν με

διδάξης. Διὰ τί ἄνω εἶπε χάλκανθον ξανθὴν, ὥδε ἀπροσδιορίστως, μετὰ τῆς κυανοῦ χαλκάνθου, ἐπήγαγεν; — Ἀλλὰ ταῦτα, ὦ Διόσκορε, τὰ ἄνθη μηνύουσι, χλωρὰ γὰρ ὑπάρχουσιν.

2.67 Ἐπειδὴ οὖν τὸ ἀνερχόμενον ὕδωρ δεῖται πῆξεως, εὐθέως ἐπήγαγεν· κόμι ἀκάνθης. Εἴτα ἐπάγει· οὔρον ἄφθορον, καὶ ὕδωρ ἀσβέστου, καὶ ὕδωρ σποδοκράμβης, καὶ ὕδωρ στυπτηρίας, καὶ ὕδωρ νίτρου, καὶ ὕδωρ ἀρσενικοῦ καὶ θείου. Βλέπε πῶς πάντα τὰ λυτικά καὶ διαφορεῖν δυνάμενα προήνεγκεν, τοῦτο δηλονότι διδάσκων ἡμᾶς τὴν ἀνάλυσιν τῶν σωμάτων. — Ναί, καλῶς εἴρηκας. Καὶ πῶς ἐπὶ τέλει εἴρηκε· Κυνὸς γάλα; Ἵνα σοι δείξῃ ὅτι ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τὸ πᾶν λαμβάνεται; — Ὦντως ἐνόησας, Διόσκορε. Πρόσεχε δὲ πῶς λέγει· Αὕτη ἡ ὕλη τῆς χρυσοποιίας ἐστί. — Ποία ὕλη; — Τίς οὐκ οἶδεν ὅτι πάντα φευκτά ἐστίν; Οὔτε γὰρ ὄνειον γάλα, οὔτε κυνὸς γάλα πυριμαχῆσαι δύναται. Τὸ γὰρ ὄνειον γάλα, ἐὰν ἀποθήσῃς ἐν τόπῳ ἱκανὰς ἡμέρας, ἀφαντοῦται. — Τί δὲ καὶ τὸ εἰπεῖν· Ταῦτά εἰσι τὰ μεταλλοιοῦντα τὴν ὕλην, ταῦτα καὶ πυρίμαχα ποιεῖ, φευκτῶν αὐτῶν ὄντων· καὶ τό· Ἐκτὸς τούτων οὐδὲν ἐστὶν ἀσφαλές; — Ἵνα νομίσωσιν οἱ τάλανες ὅτι ἀληθῆ εἰσι ταῦτα. Ἀλλὰ πάλιν ἄκουσον αὐτοῦ τί εἶπεν καὶ ἐπιφέρει. Ἐὰν ἧς νοήμων, καὶ ποιήσῃς ὡς γέγραπται (ἀντὶ τοῦ· Ἐὰν ἧς σοφός, καὶ διακρίνης τὸν λογισμὸν ὡς δεῖ κεχρῆσθαι), ἔση μακάριος. — Καὶ τί ἀλλαχοῦ εἶπε; Τοῖς ἐχέφροσιν ὑμῖν λέγω. Δεῖ οὖν ὑμᾶς γυμνάζειν τὰς φρένας ὑμῶν, καὶ μὴ ἀπατᾶσθαι, ἵνα καὶ τὴν ἀνίατον νόσον τῆς πενίας ἐκφύγοιμεν, καὶ μὴ νικηθῶμεν ὑπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ματαίαν πενίαν ἐμπεσόντες δυστυχήσωμεν, ἀνόνητοι καθεστῶτες· τοῦ γυμνάζεσθαι τὰς φρένας ὀφείλομεν, καὶ ὅζυν ἔχειν τὸν νοῦν.

2.68 — Διὰ τί οὖν ἐπιφέρει τὸ ἐπιβάλλειν; — Οὐ διαλέγει τὰ προλεγόμενα, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τοῦ νοός. Ἀλλὰ πάλιν λέγει ποτὲ μὲν χρυσὸν διὰ τὸν χρυσοκόραλλον, ποτὲ δὲ ἄργυρον διὰ τὸν χρυσόν, ποτὲ δὲ χαλκὸν διὰ τὸν χρυσόν, ποτὲ δὲ μόλυβδον ἢ κασσίτερον διὰ τὸν μολυβδόχαλκον. Ἴδου αὐτός [ἐστίν] ὑπὸ τοὺς βαθμοὺς τῆς τέχνης ἀνήγαγεν ἡμᾶς καὶ μὴ κενεμβατοῦντες εἰς βόθρον ἐμπέσωμεν τῆς αὐτῆς ἀγνοίας τῶν σηματομενῶν παρ' αὐτῶν. Πολλὴ γὰρ ὑπάρχει τῷ ἀνδρὶ ἡ σοφία. Μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν αὐτόν· Αὕτη ἡ ὕλη τῆς χρυσοποιίας εἰρήσθω, ἐπιφέρει λέγων· Φέρε δὴ καθεξῆς καὶ τὸν τῆς ἀργυροποιίας λόγον ἀφθόνως ἐξείπωμεν, ἵνα δείξῃ ἡμῖν ὅτι δύο ἐργασίαι· ὅτι καὶ ἡ ἀργυροποιία πρὸ πάντων προτετίμηται καὶ προτερεῖται, καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐδὲν γενήσεται. Ἄκουσον αὐτοῦ πάλιν ἐνταῦθα λέγοντος· Ἡ ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἢ θείου, ἢ ψιμμουθίου, ἢ μαγνησίας, ἢ στίμμεως ἰταλικοῦ. Καὶ ἄνω μὲν οὖν ἐν τῇ χρυσοποιίᾳ· Ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ κινναβάρεως· ἐνταῦθα δὲ· Ὑδράργυρος ἡ ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἢ ψιμμουθίου καὶ τὰ ἐξῆς. — Καὶ πῶς ἐνδέχεται ὑδράργυρον ψιμμουθίου γενέσθαι; — Ἀλλ' οὐκ ἀπὸ ψιμμουθίου ὑδράργυρον εἶπεν ἵνα λάβωμεν, ἀλλὰ τὴν λεύκωσιν τῶν σωμάτων, εἵτουν ἀνάκαμψιν αἰνιττόμενος εἴρηκεν· ὥδε γὰρ τὰ λευκὰ πάντα εἶπεν· ἐκεῖ δὲ τὰ ξανθὰ, ἵνα νοήσωμεν.

2.69 Ὅρα πῶς εἶπεν· Σῶμα μαγνησίας χρυσοκόραλλον· ἐνταῦθα δὲ σῶμα μαγνησίας, μαγνησίας μόνον ἢ στίμμεως ἰταλικοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς βραχὺ τι αὐτάρκες ὑμῖν εἰρήσθω. Προγυμνάζεσθαι δὲ τὸν νοῦν χρή, ἵνα διαγιγνώσκωμεν τὰς τῆς φύσεως ἐνεργείας περὶ τῶν σπουδαζομένων τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ. Δεῖ οὖν ὑμᾶς γινώσκειν, <ὅτι> ταριχεύεσθαι δεῖ τὰ εἶδη πρῶτον καὶ ταῖς χωρὶς <νεύ> σεσιν ὁμόχροα ἀποτελεῖσθαι εἰς ἓν χρῶμα· καὶ τὰ μὲν δύο ὑδράργυρα ὑδραργυρίζονται καὶ εἰς σῆψιν ἀποχωρίζονται. Θεοῦ δὲ βοηθοῦντος ἄρξομαι ὑπομνηματίζεω.